

Onze Vader, die in de hemelen zijt

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus' uitleg van de tekst 'die in de hemelen zijt'. Hij denkt hierbij niet aan een verblijfplaats van God in de hoogte, maar aan een plaats bij de heiligen hier op aarde.
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Onze Vader, die in de hemelen zijt. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 89-91) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Bidden, heiligen, gebed

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevend*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 23 Onze Vader, die in de hemelen zijt

Soms is een bepaald gezegde of een tekst zo vaak gebruikt, dat we ons niet meer afvragen wat het betekent. Zo'n vaak gebruikte tekst is het 'Onze Vader', het gebed dat Jezus aan Zijn discipelen heeft geleerd. Overal in de wereld klinkt dagelijks dit gebed uit vele monden. Waar denk je aan als je deze woorden bidt? Heb je er een bepaald beeld of gedachte bij? Augustinus geeft in zijn preken een uitleg van elke bede uit het Onze Vader. In onderstaande tekst geeft hij een toch wel ongebruikelijke uitleg van de woorden 'die in de hemelen zijt'. Hij probeert duidelijk te maken dat we dan niet moeten denken aan een verblijfplaats van God in de hoogte, maar aan een plaats hier op de aarde, namelijk bij de heiligen. Het is zonder meer de moeite waard om de gedachtegang van Augustinus te volgen en ons af te vragen wat we ermee kunnen in onze beroepspraktijk.

De uitleg van het 'Onze Vader'

Laat dus het nieuwe volk, geroepen om de eeuwige erfenis te ontvangen, de woorden van het Nieuwe Testament gebruiken en zeggen: "Onze Vader die in de hemelen zijt." Dat betekent: in de heiligen en rechtvaardigen. God is immers niet gebonden aan een bepaalde ruimte. De hemelen zijn weliswaar superieure stoffelijke substanties in het heelal, maar niettemin zijn ze stoffelijk en ze kunnen zich alleen maar op een bepaalde plaats bevinden. Indien men God toch een plaats toedicht in de hemelen als in de hogere delen van het heelal, zijn de vogels het beste af. Zij leven dan het dichtste in Gods nabijheid. Er staat echter niet geschreven: God is nabij aan mensen die zich op hoge plaatsen bevinden of die op bergen wonen. Er staat geschreven: "De Heer is nabij aan de gebrokenen van hart." Dat heeft meer met nederigheid te maken. Maar zoals de zondaar "aarde" is genoemd toen tot hem is gezegd: "Aarde bent u en tot aarde keert u terug," zo kan daarentegen de rechtvaardige "hemel" worden genoemd. Tot de rechtvaardigen wordt immers gezegd: "Want de tempel van God is heilig, en die tempel bent u." Als God dus in zijn tempel woont en de heiligen zijn tempel zijn, dan is het juist te zeggen dat "die in de hemelen zijt" betekent: "die in de heiligen zijt." En die overeenkomst is bijzonder treffend: er lijkt op geestelijk gebied een even

groot verschil te bestaan tussen rechtvaardigen en zondaars als op stoffelijk gebied tussen hemel en aarde.

Om dat aanschouwelijk te maken keren wij ons wanneer we gaan staan om te bidden, naar het oosten: daar rijst de hemel. Dat doen we niet alsof God daar zou wonen en bij wijze van spreken de overige delen van het heelal zou hebben verlaten. Hij is overal aanwezig, niet ruimtelijk gezien maar door de macht van Zijn majesteit. Het doel van die houding is de ziel aan te sporen zich tot de hogere natuur, tot God, te richten. Haar aardse lichaam wendt zich tot een hoger, hemels lichaam. Bovendien past het bij de fasen van de godsdienstigheid en is het van zeer groot belang dat de zintuigen van allen, klein en groot, op een goede manier gevoelig worden voor God. Er zijn mensen die nog steeds aan de schoonheid van de zichtbare wereld verslingerd zijn en zich niets onlichamelijks kunnen indenken. Aangezien zij vanzelfsprekend de hemel boven de aarde verkiezen, is hun opvatting ook beter te verdragen als zij geloven dat God, over wie zij nog lichamelijk denken, eerder in de hemel dan op de aarde is. Wanneer ze dan ooit tot het inzicht komen dat de waardigheid van de ziel zelfs een hemels lichaam overtreft, zullen zij God eerder zoeken in een ziel dan in een lichaam, ook al is dat zelfs een hemels lichaam. En wanneer ze tot het inzicht komen hoe groot het verschil is tussen de zielen van zondaars en rechtvaardigen, zullen ze Hem, door hun verbeterd geloof of onderscheidingsvermogen, eerder zoeken in de zielen van rechtvaardigen dan die van zondaars. Dat is vergelijkbaar met wat ze vroeger meenden, toen ze nog aards dachten: in die tijd durfden ze Hem geen plaats te geven op aarde maar gaven zij Hem een plaats in de hemel. De opvatting dat met de woorden "onze Vader die in de hemelen zijt", is bedoeld: in de harten van de rechtvaardigen als in zijn heilige tempel, is dus juist. Tegelijkertijd wordt bedoeld dat wanneer wij zo bidden, wij ernaar verlangen dat Degene die we aanroepen ook in onszelf woont. Wanneer we daarnaar streven, zullen we rechtvaardig gaan leven. En wordt ons dat gegeven, dan is dat een uitnodiging aan God om in onze ziel te komen wonen.

Vragen:

1. Probeer onder woorden te brengen op welke manier Augustinus aannemelijk maakt dat we bij "hemelen" moeten denken aan de heiligen? Hoe komt deze exegeese op je over? Welke uitleg heb je voor jezelf bij deze bede?

2. Welke gedachte hebben we als Augustinus Gods kinderen aanduidt met het begrip 'heiligen'?
3. Welke gevoelswaarde hebben kinderen – en ook volwassenen - over het algemeen bij het begrip 'heilige'? Hoe kun je aan kinderen duidelijk maken dat gelovigen 'heiligen' zijn?
4. Augustinus geeft aan dat we door dit gebed God aanroepen om in onszelf te wonen. Wat betekent dit en hoe kun je dit uitleggen aan kinderen?
5. Augustinus verbindt de bede dat God in ons wil wonen met het streven naar rechtvaardig te leven. Begrijp je die verbinding? Hoe werkt dat in de praktijk?